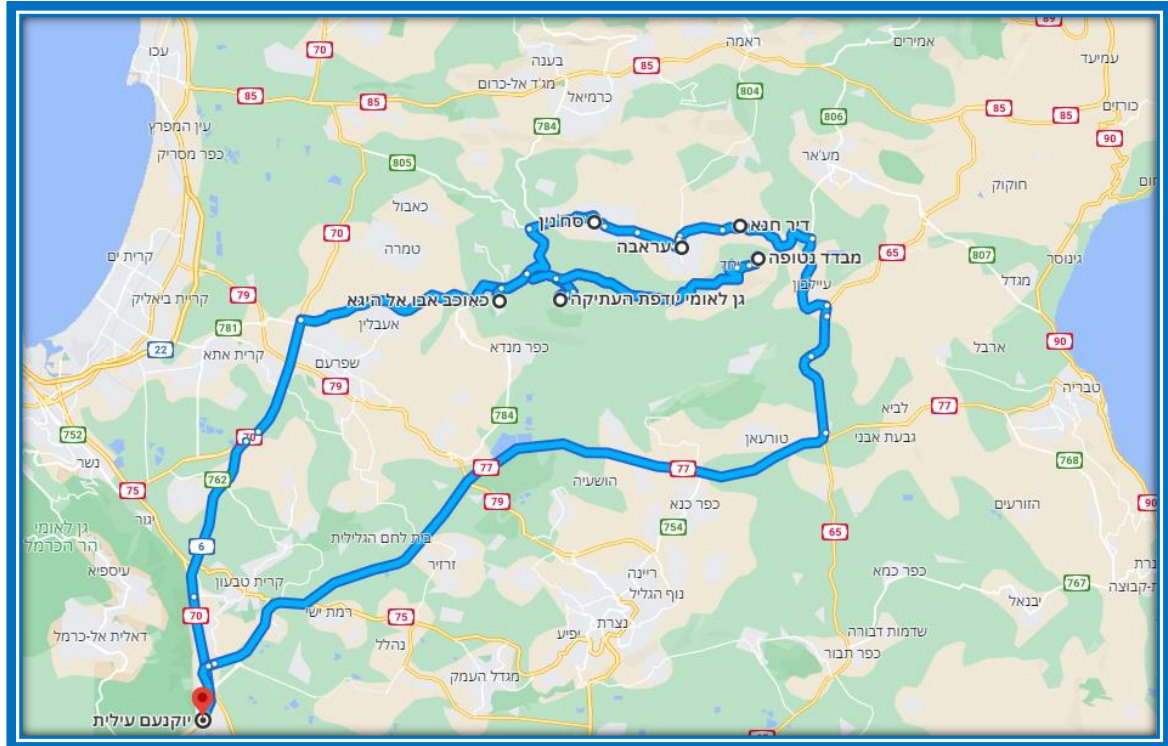

לגליל התחתון

טיול "צוות" יבנה בהדרכתו של מודי שניר

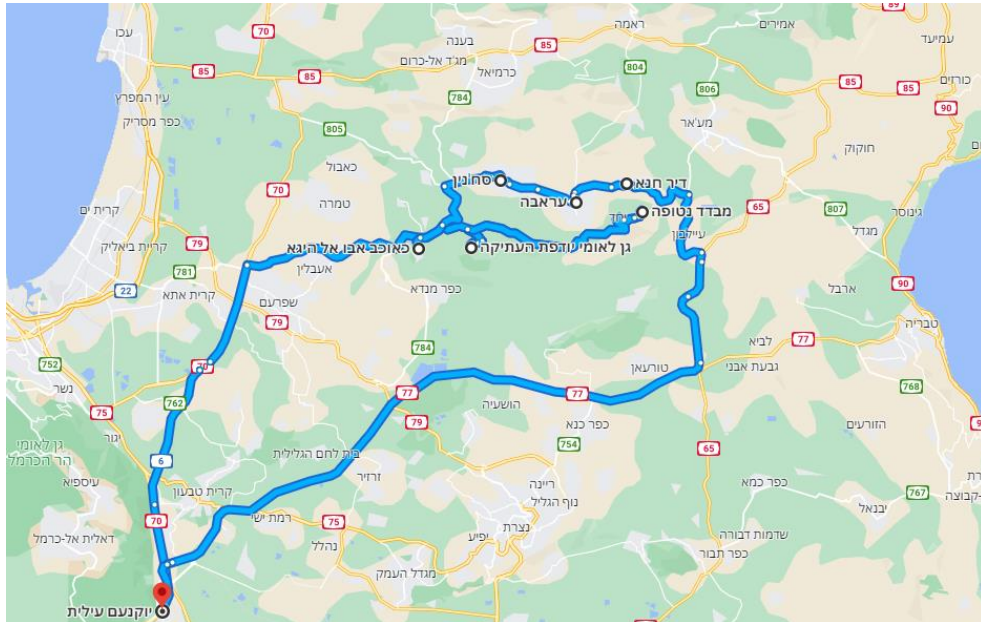

כתב וערך גדעון פרי

טיול לגליל התחתון

טיול "צוות" יבנה בהדרכת מודי שניר 15.10.2022

שבת בבוקר, כל החברים התיצבו בזמן (כרגיל) ואנו מוכנים לצאת לדרך בהובלת צביקה הנהג.

ברמת אביב אספנו את מודי המדריך ומיד התחלנו לשמוע הסברים על המקומות לידם חלפנו. לפני 49 שנים נפגשו על הגבעה בגלילות ראש הממשלה גולדה מאיר וחוסין מלך ירדן, שבא עם כמה מאנשיו להתריע על המלחמה ההולכת ומתקרבת מצד סוריה ומצרים. כידוע האזהרה לא עזרה כי אנשי המודיעין חשבו שהם מבינים טוב יותר ואת התוצאה כולנו זוכרים....

בקניון יקנעם עצרנו לארוחת בוקר, הקניון היה ריק והשרות במסעדת ארומה (היחידה שהייתה פתוחה) היה מהיר ויעיל.

מכאן יצאנו לתחנתנו הראשונה בטיול **תל יודפת** – האתר נמצא בלב רכס הרי יודפת שבמרכז הגליל התחתון, דרומית מזרחית למושב יודפת המודרני, 22 ק"מ דרום מזרחית לעכו.

העיר יודפת הייתה עיר יהודית חשובה בתקופת בית שני. העיר נבנתה על תל בגובה 419 מ' מעל פני הים, מוקפת בשרשרת פסגות הגבוהות ממנה. ממזרח ומצפון מזרח מקיף אותה נחל יודפת ויובל שלו מקיף אותה ממערב, מדרום ומצפון מערב. אלו יוצרים מדרונות תלולים משלושת צדי הגבעה כך שזו נגישה רק מצד צפון, שם נמצא אוסף טופוגרפי.

יודפת מתוארת בהרחבה בספר תולדות מלחמת היהודים עם הרומאים של יוסף בן מתתיהו:

"והעיר יודפת נמצאה כמעט כולה בראש סלע תלול, המוקף מעברים תהומות אין - חקר, ובנסות איש להשקיף למטה תחשכנה עיניו מעומק פי התהום, ורק מרוח צפון נמצאה דרך אל העיר, כי שם נבנתה בצלע ההר ... ועוד הרים הקיפו את העיר מסביב, ועלכן נסתרה מכל עבריה מעיני אדם טרם הגיע אליה."

התל עליו נבנתה העיר יודפת

ירדנו מהאוטובוס והתאספנו לשמוע את הסבריו של מודי על המקום.

בתקופת המרד הגדול ברומאים, יודפת הייתה אחד מהיישובים שביצר יוסף בן מתתיהו כאשר מונה למפקד הגליל. לאחר כניעתה של ציפורי ניסה בן מתתיהו להוביל את כוחותיו נגד התקדמות הצבא הרומי, אולם חייליו נמלטו לכל עבר. בן מתתיהו עצמו ברח לטבריה, אך בתחילת יוני 67 עבר ליודפת והקים שם את מבצרו.

משהגיע לאוזניו של אספסיאנוס הידיעה כי מורדים יהודים רבים מתרכזים ביודפת, ו"כי המקום הוא משגב חזק לבני הגליל" הוא החליט להפנות את כוחותיו לכיבוש יעד זה.

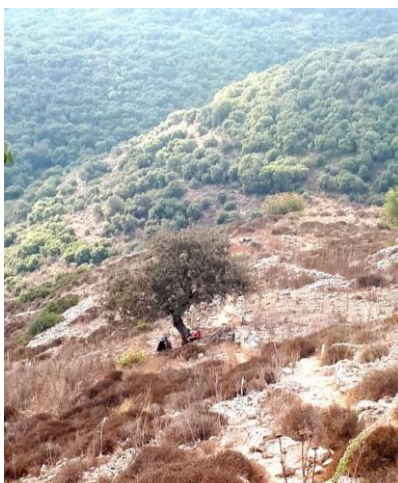
בצד הצפוני אל מול האוכף שהיה למעשה המקום היחיד דרכו יכלו הרומאים להגיע ולכבוש את המקום, בנו היהודים חומת הגנה. על התל עצמו הם הסתתרו במערות וגם בנו מספר בתים למגורים. את מי הגשמים אגרו בבורות חצובים בשטח העיר.

במשך שישה שבועות עמדו לוחמי יודפת במצור הרומי, שכלל הקמת סוללות מעצים ואבנים על החומה הצפונית על מנת לעלות עליה ולהיכנס אל העיר, ירי אבנים מבליסטראות וחצים. משניסיון זה נכשל (כאשר המגינים הגביהו את החומה), ניסו הרומאים לפרוץ באמצעות איל ברזל.

איל הברזל

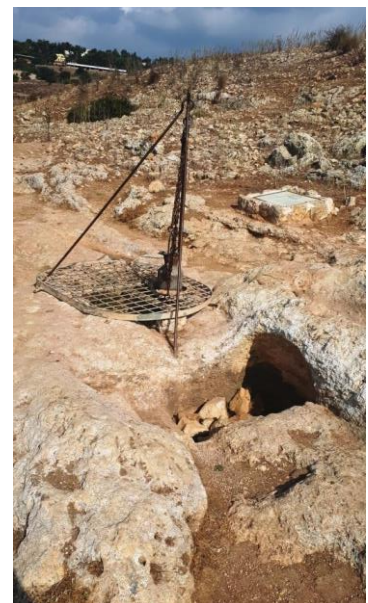

בוגד יהודי שנמלט מן העיר ונתפס, מסר לרומאים כי היהודים בעיר תשושים ועייפים, ומגני העיר ישנים באשמורת האחרונה. **אספסיאנוס** ניצל מידע רב ערך זה והעלה כוח רומי מובחר (בראשותו של בנו טיטוס) על החומה כאשר מגיני העיר ישנו. כח זה שיסף את גרונות השומרים ופתח את שערי העיר בפני יתר הצבא. אז נכבשה העיר (יולי 67), לאחר מצור שנמשך 47 יום.

שרידים של בתי מגורים

בור מים ולידו מקווה טהרה

אותה תמונה מאחור
הצלם : סקלקה

שרי שובע, פאולה פרי, דניז רונן, שושנה שמחה, ברכה וסמי מוצפי,
יעקב סקלקה מאחור

הרומאים הרסו את העיר עד היסוד והרגו את רוב התושבים. יוסף ומקצת מאנשיו נמלטו והתחבאו במערה.

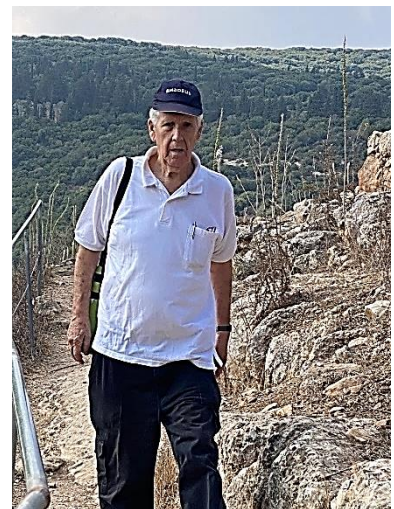

מערות מגורים שהכניסה אליה מוסווית

הנצורים במערה כרתו ברית התאבדות, כאשר כל פעם מי שעולה בגורל יומת על ידי חברו הבא אחריו. כאשר נשארו רק **יוספוס** (הוא יוסף בן מתתיהו) ואדם אחר, שכנע יוספוס את האדם להיכנע לרומאים. אספסיאנוס קיבל את מנהיגו הצבאי של הגליל בסבר פנים יפות, לאחר שבדברי חלקות הצליח יוסף לשכנעו כי הוא נביא, וכי הוא מנבא את עלייתו של אספסיאנוס לשלטון ברומא. לאחר המרד נבנתה יודפת מחדש, והיישוב היהודי המשיך להתקיים בה.

המצוק הדרומי

ההר שממערב לתל

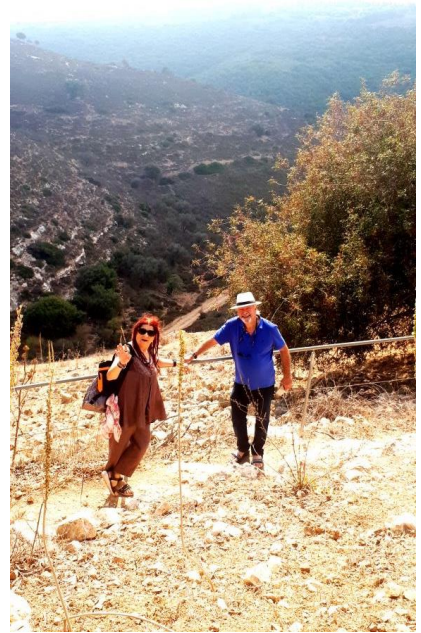

אשר אתרוג

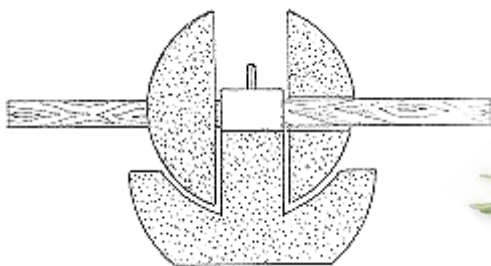
שביל הסנהדרין

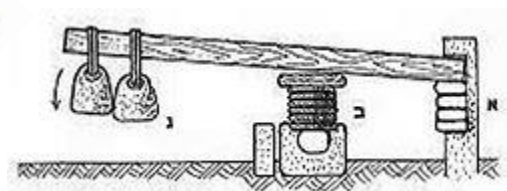
יעקב וביאנקה סלע

בתוך המערה, מודי מסביר כיצד יוצר כן שמן הזית במהלך הדורות והשיטות השונות

מפרכה לריסוק הזיתים

מתקן כבישה

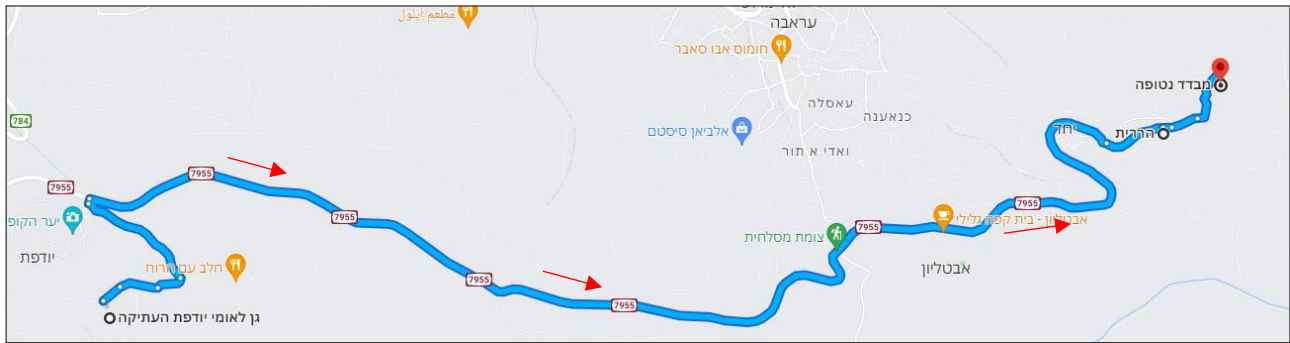

עוד הצלחנו לראות כמה חצבים בסוף פריחתם

זאב ז'בוטינסקי ראה ביודפת סמל להמשכיות המאבק הלאומי היהודי. בהמנון תנועת בית"ר מופיעות השורות הבאות - "ביתר הנלכדה, יודפת, מסדה, תרומנה בהוד והדר... למות או לכבוש את ההר - יודפת, מסדה, ביתר."

סיימנו את הסיור ביודפת ואנו בדרכנו למבדד נטופה שליד החרית

לאורה, בעברית "**מבדד**", היא צורת נזירות. קבוצת נזירים היו מתבודדים בימות השבוע ומסתגרים מן העולם. נפגשים במקום משותף רק בימי התפילה, שבת וראשון. המפגש היה לצורך תפילה, סעודה והחלפת פרי עמל כפיהם בחומרי גלם לעבודה במהלך השבוע הקרוב. המונח "לאורה" מגיע מיוונית ופירושו **מסדרון**, **סמטה** או **שביל**, והוא בא לייצג את הדרך המחברת בין תאי ההתבודדות האישיים של חבריה.

לאורת נטופה היא לאורה פעילה השוכנת על הר נטופה, בגובה של 522 מ' בסמוך ליישוב החרית. היא שוכנת על פסגת ההר, שחלקה מכוסה בחורש ים-תיכוני, וסביבה מטעי עצי זית. מהמקום נשקף נוף פנורמי דרומה אל בקעת בית נטופה, צפונה אל הגליל העליון ומזרחה לכיוון הכנרת ורמת הגולן. היא שייכת לזרם היווני-קתולי, המכונה מלכיתי. ויושביה רואים עצמם כחלוצים, ומקווים לגשר בין הערבים ליהודים בישראל.

הלאורה הוקמה על ידי נזיר הולנדי בשם **יעקב וילנברט**. בשנות מלחמת העולם ה-2 דודו של יעקב, איש דת נוצרי, התנגד לגירוש היהודים מהולנד, וכתוצאה מכך נכלא במחנה הריכוז דכאו. עם סיום מלחמת העולם ה-2 חזר הדוד לביתו בהולנד וסיפר ליעקב את אשר אירע לו וליהודים במחנה. דודו חזר והדגיש כי יש לעזור ליהודים בכל מקום ובכל תנאי. יעקב הושפע מאד מדודו והחליט בשנת 1965 לעלות לארץ ולהתיישב בה כנזיר. תחילה הוא התקשה למצוא קרקע להתיישב אך לבסוף הצליח לקנות חלקת קרקע ליד הררית ממשפחה ערבית בדיר חנא. בחורף 1967 עלה האב יעקב יחד עם נזיר נוסף בשם תומא מויסקונסין, ארה"ב.

האב יעקב וילברנט

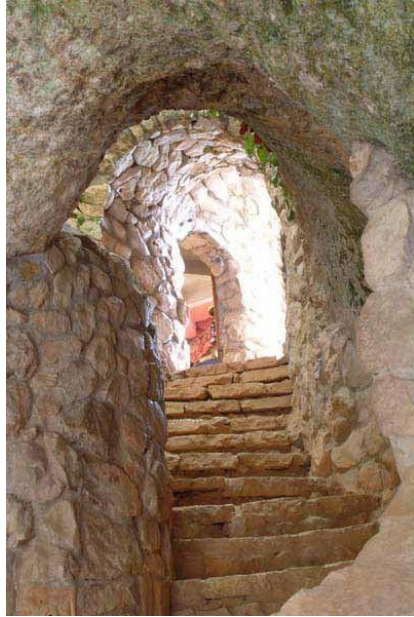
תחילה, לנו הנזירים באוהל קטן ולאט לאט הקימו מבני מגורים פשוטים יחד עם חדר אוכל, ספריה ויקב. הנזירים מצאו על ראש ההר בור מים מהתקופה הביזנטית, בו ערכו את ההתכנסויות ואח"כ הפכו אותו לכנסייה תת קרקעית.

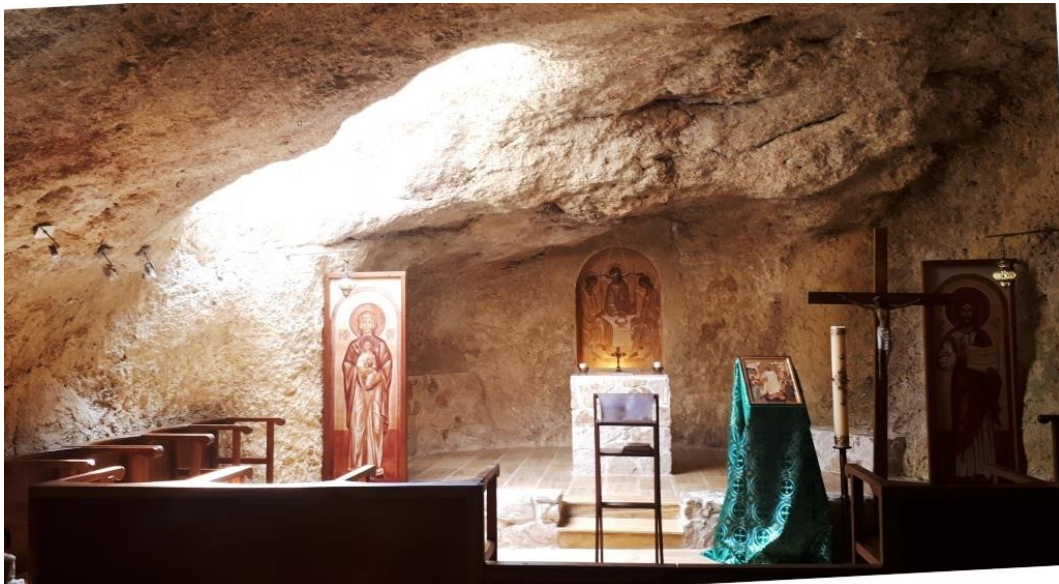
מרכזת של הקהילה בכנסיית אבן קטנה השוכנת בצידה המזרחי של פסגת ההר. במבנה שוכנים חדר המלבושים ומשרד, ומעליו חרוט אבן הנושא צלב ופעמון תלוי ממנו.

יש לציין כי המבדד נבנה עוד לפני שהיישוב הררית הוקם בשנת 1980. כשהיישוב הוקם המקום הפך לנגיש יותר עבור המבקרים והנזירים. האב יעקב וילנברט נפטר בשנת 2005 כשהוא בן 85. כיום מתגוררות בלאורה נזירות ממסדר האחיות בית לחם, מסדר אשר לו שייך גם מנזר הנשים בבית ג'מאל

הירידה למערה

המזבח עשוי אבן והוא ניצב על במת אבן שנחצבה בסלע. על המזבח מונחת מנורה, וצלב עץ פשוט ניצב לימינו. שלושה גרמי מדרגות קטנים שבכל אחד שלוש מדרגות מוליכים אל הבמה, ולפניה ניצבים שני איקונות - האחד של המדונה והילד והאחר של ישו המורה. במרכז של הכנסייה שולחן אבן ולאורך קירותיה ספסל אבן חצוב בסלע.

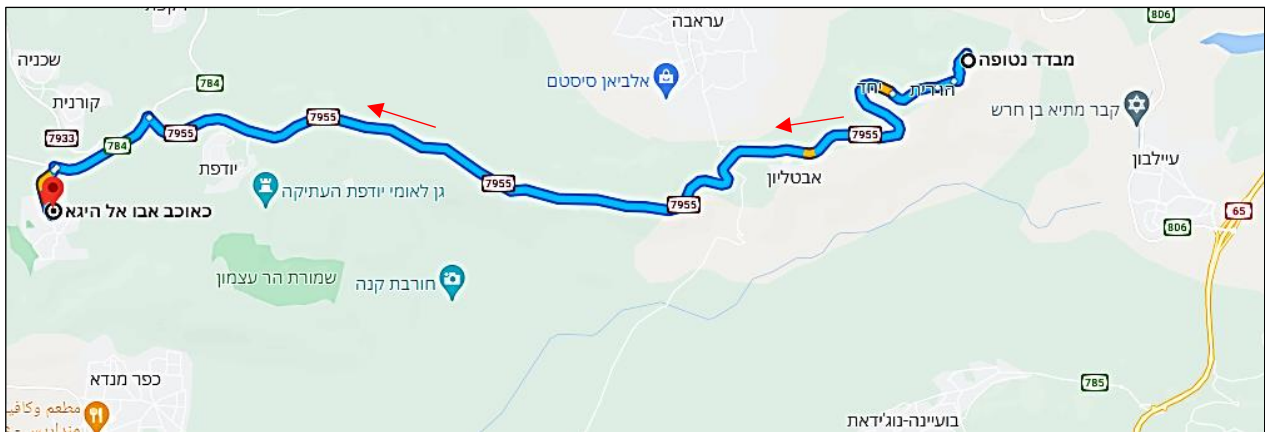
לאחר ההסברים והסיפורים על המקום, יצאנו בדרכנו חזרה לאוטובוס. כשעלינו במדרגות פגשו
בנזירה שבדיוק נכנסה לתוך המבנה. אחרי כשתי דקות התחיל הפעמון לצלצל. הסתכלנו על השעון,
השעה היתה 12:00 כל הכבוד להם על ההקפדה.

התעכבנו עוד דקה או שתיים בשער הישוב, עד שנפתח השער,
ואנו בדרכנו לישוב **כאוכב אבו אל היג'א**

מבט מהאוטובוס אל בקעת בית נטופה

כאוכב אבו אל-היג'א (בערבית: كوكب أبو الهيجا) מועצה מקומית במחוז הצפון 3 קילומטר צפונית מערבית לכפר מנדא . הוכרזה כמועצה מקומית בשנת 1984.

כאוכב אבו אל-היג'א נוסד לאחר קרב חיטין או לאחר מסע הצלב ה-3 על ידי חיילים מצבאו של צלאח א-דין . הכפר נקרא על שם היישוב הקדום כוכב (כאוכב), בצירוף שמו של אחד מגיבורי צבאו של צלאח א-דין, המצביא הכורדי חוסן אלבוכרי, שכינויו היה אל-היג'א. הוא התמנה על ידי צלאח א-דין למושל המרחב בין עכו לשפרעם ונהרג בקרבות במסגרת מסע הצלב ה-3 (1189 - 1192). אבו אל-היג'א נקבר בשולי הכפר. תושביו של הכפר נמנו עם חמולת אל-היג'א, כלומר היו ממוצא כורדי.

היישוב הוקם על שטח הכפר היהודי "כוכבא" שמוזכר אצל יוסף בן מתתיהו. הערבים הוסיפו לו את השם אבו אל-היג'א על שמו של השייח 'אבו אל היג'א שהיה מלוחמיו של צלאח א-דין וקבור במקום. היג'א בערבית זו התקפת פתע. הוא היה עורך פשיטות פתע ביחידות קטנות על צבא הצלבנים .

קברו של אבו אל היג'א נחשב כמקום קדוש ובית תפילה. המקום כרגע בשיפוצים ולא יכולנו להיכנס פנימה. עם זאת, התמקמנו בסככה שלצד מבנה הקבר להאזין להסבריו של מודי המדריך.

קבר אבו אל היג'א – מקאם אבו אל היג'א אבו אל היג'א נהרג בקרבות במסגרת מסע הצלב ה-3 (1189-1192). אבו אל-היג'א נקבר בשולי הכפר. ההקדש של משפחת אבו אל היג'א היה משותף עד שנת 1928 ואז חולק בין הצאצאים. הקדש כזה הוא "דהי". דהיינו, עובר בירושה, והיורשים הם שדואגים לטפל בו על ידי עיבוד הקרקעות. מבנה הקבר נחלק לשני אגפים: המבקר נכנס מצפון אל החדר המזרחי המיועד לתפילה, ולידו ממערב חדר נוסף ובו שני קברים וביניהם רחבה מוגבהת ועליה מיטה וכיסויים רבים. המקום מיועד לחולה, המטופל במקום על ידי בני המשפחה. החדרים מעוטרים ב"חינה" והרצפה מכוסה בשטיחים ובמחצלות, ובמקום מצויים נרות.

עם היציאה מבית הקברות נסענו עם האוטובוס אל פאתיו המערבים של הישוב לבקר בגן הפסלים .

גן הפסלים בפאוכב אבו אל-היג'א.

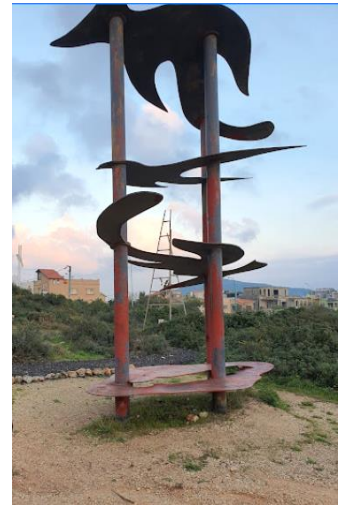
המיזם שנעשה במשותף עם בית הגפן בחיפה, הוקם בשנת 1966 והביא לכאן אמנים יהודים וערבים שיצרו, כל אחד על פי תפיסתו, מגוון פסלים העוסקים בסמליות, ברגשות, בשאיפות, בהדברות ובמערכות יחסים שבין יהודים לערבים.

הפסל המוכר ביותר הוא "שלושת הדקלים". כל דקל נושא בצמרתו סמל המייצג את היהדות, הנצרות ואסלם (מגן דוד, צלב וסהר). במרוצת השנים היוו הדקלים יעד לפגיעה והריסה בחלק מהמקרים שבהם עלו לסדר היום ויכוחים וקונפליקטים בין יהודים לערבים.

פסלים נוספים המצויים בשטח

כיום המקום מוזנח ועזוב, חבל.....
ובאשר לנוף הנשקף מהמקום, ממול רואים הר עם "פצע" עמוק וכואב, זו מחצבת שפרעם. קרוב יותר רואים את הישוב מורשת וביום טוב רואים גם את חפה והכרמל.

בדרך ליציאה מהישוב "התברברנו" מעט בין הסמטאות. כל הכבוד לצביקה הנהג איך הצליח לתמרן בין המכוניות שכידוע בישובים אלה, לא מקפידים על חוקי החנייה...

תחנתנו הבאה בטיול הוא הישוב דיר חנא, נסענו דרך סחנין ועראבה שם עצרנו לארוחת צהרים במסעדות שעל הכביש הראשי.

החבר'ה חזרו אחרי ארוחות טעימות ואפשר להגיד גם זולות יחסית למחירים במרכז הארץ. המשכנו בדרכנו על הכביש הראשי סחנין – עראבה - דיר חנא (כביש 805) עד דיר חנא שם נכנסנו לבקר בחלקת זיתים פרטית.

על צלע ההר שם היו חלקות חקלאיות התחילו לצוץ בתים מפוארים (לאחר שינוי יעוד הקרקע, מוכר..). חלקם עדיין בבנייה, מה שהכביד עם צביקה עם האוטובוס הארוך שלו. עד שהגענו לעליה תלולה ממנה הוא היה חייב להידרדר אחורנית.... למזלנו היה זה בסמוך לחלקת הזיתים, שבקצה הדרומי שלה גדלים שלושה עצי זית הנחשבים לעצי הזית העתיקים ביותר בארץ ישראל – ביניהם אחד שגילו מעל 2000 שנה! על פי תוצאות מחקר שערכו שם לאחרונה אנשי האוניברסיטה.

פגש אותנו במקום עלי בעל החלקה שסיפר על העצים, ההיסטוריה של המקום ועוד פרטים מעניינים מלפני כמה מאות שנים. הכל בעברית מצוינת. התברר שהוא עצמו גם מדריך ומורה דרך. מודי כבר לקח את פרטיו וימשיך לתאם איתו בעתיד.

רבקה אתרוג ליד העץ העתיק

עלי מספר על העצים שלו

נורית שמיר ואריאלה שורר

ביאנקה נהנית בין גזעי הזית

דיר חנא

נפרדנו מהזיתים, שבנו לאוטובוס והתחלנו את דרכנו חזרה הביתה.

בדרך עצרנו בחורשה ליד צומת גולני להפסקת קפה.

שבנו הביתה עייפים ומרוצים.

להתראות בטיול הבא !